

**LIETUVOS RESPUBLIKOS INDĖLIŲ IR ĮSIPAREIGOJIMŲ INVESTUOTOJAMS
DRAUDIMO ĮSTATYMO NR. IX-975 2, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 22, 23, 25, 26, 27,
28, 29, 30, 38, 39, 40, 42, 43, 45 STRAIPSNIŲ, PENKTOJO, ŠEŠTOJO SKIRSNIŲ
PAVADINIMŲ IR 1 PRIEDO PAKEITIMO, ĮSTATYMO PAPILDYMO 16¹, 48
STRAIPSNIAIS IR 36, 37, 41 STRAIPSNIŲ PRIPAŽINIMO NETEKUSIAIS GALIOS
ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS FINANSINIO TVARUMO ĮSTATYMO NR. XI-
393 2, 22, 23, 25, 25⁴, 26⁵, 28, 44, 46, 49¹, 96, 98, 99, 107 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR
ĮSTATYMO PAPILDYMO NAUJU VIII SKYRIUMI ĮSTATYMO, LIETUVOS
RESPUBLIKOS KREDITO UNIJŲ ĮSTATYMO NR. I-796 2, 5, 8, 10, 22, 23, 25, 27, 30, 45,
68, 74, 75 IR 77 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO, 69 STRAIPSNIO PRIPAŽINIMO
NETEKUSIU GALIOS IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 75¹ STRAIPSNIU IR
VIENUOLIKTUOJU SKIRSNIU ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS CENTRINIŲ
KREDITO UNIJŲ ĮSTATYMO NR. VIII-1682 4, 9, 22, 63, 67, 68 IR 70 STRAIPSNIŲ
PAKEITIMO ĮSTATYMO, LIETUVOS RESPUBLIKOS BANKŲ ĮSTATYMO NR. IX-2085
10, 34, 77¹, 84 IR 87 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO ĮSTATYMO IR LIETUVOS
RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SKOLOS ĮSTATYMO NR. I-1508 3 STRAIPSNIO
PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatymo Nr. IX-975 2, 6, 7, 10, 11, 12, 13, 14, 16, 17, 18, 22, 23, 25, 26, 27, 28, 29, 30, 38, 39, 40, 42, 43, 45 straipsnių, penktojo, šeštojo skirsnių pavadinimų ir 1 priedo pakeitimo, įstatymo papildymo 16¹, 48 straipsniais ir 36, 37, 41 straipsnių pripažinimo netekusiais galios įstatymo projektas (toliau – IIIDĮ projektas), Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymo Nr. XI-393 2, 22, 23, 25, 25⁴, 26⁵, 28, 44, 46, 49¹, 96, 98, 99, 107 straipsnių pakeitimo ir įstatymo papildymo nauju VIII skyriumi įstatymo projektas (toliau – FTĮ projektas), Lietuvos Respublikos bankų įstatymo Nr. IX-2085 10, 34, 77¹, 84 ir 87 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – BĮ projektas), Lietuvos Respublikos centrinių kredito unijų įstatymo Nr. VIII-1682 4, 9, 22, 63, 67, 68 ir 70 straipsnių pakeitimo įstatymo projektas (toliau – CKUĮ projektas), Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo Nr. I-796 2, 5, 8, 10, 22, 23, 25, 27, 30, 45, 68, 74, 75 ir 77 straipsnių pakeitimo, 69 straipsnio pripažinimo netekusiu galios ir įstatymo papildymo 75¹ straipsniu ir vienuoliktuoju skirsniu įstatymo projektas (toliau – KUĮ projektas) ir Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo Nr. I-1508 3 straipsnio pakeitimo įstatymo projektas (toliau – VSĮ projektas) (toliau kartu – įstatymų projektai) parengti atsižvelgiant į pagal Europos Komisijos struktūrinių reformų rėmimo programą įgyvendinto projekto „Lietuvos indėlių garantijų sistemos peržiūra“ metu pateiktas rekomendacijas ir pasiūlytas priemones, skirtas Lietuvos indėlių draudimo sistemai patobulinti ir sustiprinti.

Įstatymų projektų tikslai – sumažinti kredito įstaigų žlugimų keliamą finansinę naštą indėlių draudimo sistemai ir viešųjų lėšų poreikiui, taip pat sumažinant kreditorių nuostolius, ir kartu užtikrinti indėlininkų pasitikėjimą kredito įstaigų stabilumu ir patikimumu bei apsaugoti finansų sistemos finansinį stabilumą, išvengti didelių ekonomikos sutrikimų, sumažinant tokių žlugimų neigiamą poveikį rinkoms. Tuo tikslu įstatymų projektais siūloma nacionalinėje teisėje nustatyti priemones, kurios leistų kredito įstaigos, kuri netenkina pertvarkymo pagal šiuo metu galiojančią Lietuvos Respublikos finansinio tvarumo įstatymą (toliau – FTĮ) taikymo sąlygų, nemokumo atveju perleisti jos turtą, teises ir įsipareigojimus kitai kredito įstaigai, jei tai būtų finansiškai naudingiau Indėlių draudimo fondui, nei išmokėti indėlių draudimo išmokas įstaigą likviduojant dėl bankroto, taip pat nustatyti galimybę indėlių draudimo išmokas išmokėti tiesiogiai per indėlių draudimo sistemos dalyvį, kuriam įvyko indėlių draudžiamasis įvykis, naudojantis jo likvidžiu turtu. Siekiant patobulinti sąlygas bankams, kad jie atitiktų bankų veiklai ir rizikų valdymui keliamus

reikalavimus, įstatymų projektais siūloma patobulinti nepriekaištingos reputacijos reikalavimo taikymą banko darbuotojams. Įgyvendinant valstybės valdomų įmonių pertvarką, skirtą įmonių veiklos efektyvumui didinti, įstatymų projektais taip pat siekiama sudaryti sąlygas valstybės įmonei „Indėlių ir investicijų draudimas“ pertvarkyti į viešąją įstaigą „Indėlių ir investicijų draudimas“, kuri būtų atsakinga už indėlių draudimą ir Indėlių draudimo fondo administravimą. Atsižvelgiant į kintančias sąlygas finansų rinkoje, praktikoje pastebėtas problemas ir dėl to kylantį poreikį tobulinti dabartinį kredito unijų sektoriaus veiklos teisinį reguliavimą, įstatymų projektais siekiama sukurti teisinę aplinką, kuri leistų kredito unijų sektoriui siekti efektyvesnės ir pelningesnės veiklos su kitomis finansų įstaigomis lygiomis konkurencinėmis sąlygomis. Be to, įstatymų projektais siekiama patikslinti tam tikras FTĮ nuostatas, perkeliamas iš 2019 m. gegužės 20 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos (ES) 2019/879, kuria dėl kredito įstaigų ir investicinių įmonių nuostolių padengimo ir rekapitalizavimo pajėgumo iš dalies keičiama Direktyva 2014/59/ES ir iš dalies keičiama Direktyva 98/26/EB, bei pašalinti praktikoje pastebėtus teisinio reglamentavimo trūkumus.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai (institucija, asmenys ar piliečių įgalioti atstovai) ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Lietuvos Respublikos finansų ministerijos Finansų rinkų politikos departamento (direktorė Vilma Mačerauskienė, tel. (8 5) 239 0174, el. p. vilma.macerauskiene@finmin.lt) vyresnioji patarėja Vilija Petronienė, tel. (8 5) 239 0184, el. p. vilija.petroniene@finmin.lt, Kredito ir mokėjimų rinkų skyriaus vedėja Akvilė Kalantaitė, tel. (8 5) 239 0233, el. p. akvile.kalantaite@finmin.lt, šio skyriaus vyriausioji specialistė Egidija Adlienė, tel. (8 5) 239 0134, el. p. egidija.adliene@finmin.lt, ir valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ direktorė Aurelija Mažintienė, tel. (8 5) 213 5657, el. p. aurelija.mazintiene@idf.lt.

3. Kaip šiuo metu yra reguliuojami įstatymų projektuose aptarti teisiniai santykiai

IĮIDI projektas

Pažymėtina, kad Lietuvos Respublikos indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo įstatyme (toliau – IĮIDI) valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ apibrėžiama kaip įmonė, turinti valstybės įmonės teisinę formą. Draudimo įmonė savo veikloje vadovaujasi IĮIDI ir Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybės įmonių įstatymu, kitais teisės aktais, jeigu IĮIDI nenustato kitaip, taip pat savo įstatais. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos viešojo administravimo įstatymo 4 straipsniu, valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ yra viešojo administravimo subjektas ir jam suteikti įgaliojimai administracinių sprendimų priėmimo bei administracinių paslaugų teikimo srityje.

FTĮ, KUĮ, CKUĮ projektai

Šiuo metu Lietuvos nacionalinėje teisėje nėra įtvirtintos turto, teisių ir įsipareigojimų perleidimo (toliau – turto ir teisių perleidimas) priemonės, kuri būtų taikoma kredito įstaigoms, kurios yra pripažintos žlungančiomis arba galinčiomis žlugti, tačiau netenkina FTĮ 42 straipsnio 2 dalyje nustatytų pertvarkymo priemonių taikymo sąlygų. Tokios įstaigos likviduojamos, iškėlus įprastą bankroto bylą, o su apdraustaisiais indėliais susiję reikalavimai padengiami išmokant indėlių draudimo išmokas iš Indėlių draudimo fondo. Draudimo įmonės valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ reikalavimai dėl išlaidų, susijusių su Indėlių draudimo fondo lėšų panaudojimu pagal IĮIDI, tenkinami antrąja eile kredito įstaigos bankroto byloje.

Indėlių draudimo išmokos turi būti išmokamos per trumpą laiką, t. y. per 10 darbo dienų nuo indėlių draudžiamąjo įvykio dienos (nuo 2024 m. sausio 1 d. – per 7 darbo dienas). Indėlių draudžiamuoju įvykiu laikoma indėlių draudimo sistemos dalyviui iškelta bankroto byla arba priežiūros institucijos raštu pareikšta nuomonė, kad indėlių draudimo sistemos dalyvis dėl su savo

finansine padėtimi tiesiogiai susijusių priežasčių negali įvykdyti pagrįsto reikalavimo grąžinti indėlį ir to negalės padaryti artimiausiu metu. Jeigu Indėlių draudimo fonde nepakanka lėšų, fondo išipareigojimams indėlininkams įvykdyti gali būti skolinamasi, praktikoje dažnu atveju skolinamasi iš valstybės.

Pažymėtina, kad kredito unijoms, skirtingai nei bankams ir centrinėms kredito unijoms, netaikomas pertvarkymo režimas, įtvirtintas FTĮ. Joms taip pat netaikomas turto ir teisių perleidimo mechanizmas.

Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad Lietuvos Respublikos finansų įstaigų įstatymo 3 straipsnio 1 dalyje nustatytas baigtinis finansinių paslaugų sąrašas. Pagal šios dalies 3 punktą viena iš finansinių paslaugų yra finansinė nuoma (lizingas). Finansinė nuoma (lizingas) iš esmės yra viena iš kreditavimo formų, šią paslaugą turi teisę teikti ne tik finansų įstaigos, bet ir visi kiti pelno siekiantys juridiniai asmenys, tačiau ji nepatenka į Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo (toliau – KUĮ) 5 straipsnio 2 ir 3 dalyse nustatytą baigtinį sąrašą licencinių ir nelicencinių finansinių paslaugų, kurias kredito unija turi teisę teikti savo nariams ir (ar) visiems asmenims. Nesuteikiant teisės kredito unijoms teikti šios paslaugos savo nariams, nepagrįstai ribojamas kredito unijų konkurencingumas, nors kredito unijos yra pasirengusios ir turi visas galimybes teikti šią paslaugą kaip ir jų konkurentai (finansinės nuomos (lizingo) bendrovės ir bankai).

KUĮ 5 straipsnio 4 dalyje nustatyta, kad kredito unija turi teisę teikti finansines paslaugas:

- savo nariams;
- kredito unijų asociacijoms;
- kredito unijoms;
- centrinei kredito unijai, kurios narė yra kredito unija, kt.

Tačiau KUĮ 5 straipsnio 5 dalyje nustatyta, kad dalį finansinių paslaugų kredito unijos gali teikti visiems asmenims, t. y. šias paslaugas:

- Lietuvos Respublikos mokėjimų įstatymo 5 straipsnyje nustatytas mokėjimo;
- kelionių čekių, vekselių ir kitų mokėjimo priemonių administravimo;
- pinigų tvarkymo;
- kreditingumo vertinimo;
- seifo kamerų nuomos;
- valiutos keitimo (grynaisiais pinigais).

Nors ne kredito unijos nariai turi teisę kredito unijoje atsidaryti mokėjimo sąskaitą, į kurią lėšos gali būti įmokamos konkrečioms mokėjimams atlikti, tačiau šioje sąskaitoje klientas, kuris nėra kredito unijos narys, neturi teisės laikyti savo lėšų, nes sąskaitoje laikomos lėšos laikomos indėliu. Vadovaujantis Lietuvos Respublikos elektroninių pinigų ir elektroninių pinigų įstaigų įstatymo 12 straipsnio 2 dalimi elektroninių pinigų įstaigos iš elektroninių pinigų turėtojų gautos lėšos nedelsiant, kai tik tai techniškai įmanoma, turi būti iškeičiamos į elektroninius pinigus, šios lėšos ir lėšos, gautos iš mokėjimo paslaugų vartotojų mokėjimo paslaugoms teikti, nelaikomos indėliu ar kitomis grąžintinomis lėšomis. Tačiau elektroninių pinigų leidimas ne kredito unijos nariams yra ribojamas, nes KUĮ 5 straipsnio 2 dalies 3 punkte nurodyta elektroninių pinigų leidimo paslauga gali būti teikiama tik kredito unijos nariams. Dėl šios priežasties elektroninių pinigų leidimo paslaugų teikimas ne kredito unijų nariams mažina kredito unijų konkurencinį pranašumą prieš elektroninių pinigų įstaigas.

Be to, pagal KUĮ 5 straipsnio 3 dalies 5 punktą kredito unijoms suteikiama teisė teikti finansinio tarpininkavimo paslaugas (agento veikla), kaip tai nustatyta Finansų įstaigų įstatyme. Finansinis tarpininkavimas taip pat nepatenka į sąrašą finansinių paslaugų, kurias kredito unija galėtų teikti visiems asmenims. Finansiniu tarpininkavimu turėtų būti laikomas kredito unijų dalyvavimas UAB Žemės ūkio paskolų garantijų fondui, UAB „Investicijų ir verslo garantijos“ ir galimai kitiems juridiniams asmenims įgyvendinant skatinamąsias finansines priemones, kai kredito unijos skolina ne joms priklausančias lėšas ir ne savo rizika. Įgyvendinant tokias priemones lėšos skirstomos pagal tikslinę paskirtį, pavyzdžiui, nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems subjektams ir pan. Kredito unijos, teikdamos tokias lengvatines paskolas, yra apribotos jas teikti tik

savo nariams, todėl subjektų, kurie kreipiasi į kredito unijas dėl tokių priemonių, prašoma tapti kredito unijų nariais, o tai riboja ir kredito unijų konkurencingumą.

KUI nustatytos kredito unijų narių (fizinį asmenų) ir kredito unijų asocijuotų narių (juridinių asmenų) teisės ir pareigos. Pagal KUI 10 straipsnio 7 dalį kredito unijos asocijuotas narys privalo vykdyti visas kredito unijos nario pareigas ir gali naudotis visomis kredito unijos teikiamomis paslaugomis ir nario teisėmis, išskyrus teisę balsuoti, būti išrinktas į kredito unijos valdymo ir priežiūros organus, komisijas, komitetus ir tarnybas. Tačiau KUI 10 straipsnio 4 dalyje nustatytas labai siauras kredito unijų asocijuotų narių, kuriems kredito unijos gali teikti paslaugas, sąrašas. Pastaraisiais metais kreditų teikimo rinkoje atsiranda naujų dalyvių, vis didėja konkurencija. Pastebėtina, kad bankams traukiantis iš regionų vis dažniau kredito unijos sulaukia paklausimų dėl skolinimosi tiek iš savivaldybės įmonių, tiek iš pačių savivaldybių, taip pat dėl skolinimosi iš akcinių bendrovių verslui patiriant neigiamus COVID-19 pandemijos padarinius. Kartu atkreiptinas dėmesys, kad pagal KUI 35 straipsnio 2 dalį visiems kredito unijos nariams, t. y. ir fiziniams, ir juridiniams asmenims, nustatytas vienodas mažiausio pajinio įnašo už pagrindinį pajų dydis, kuris negali būti mažesnis kaip 30 eurų, neatsižvelgiant į kredito unijos asocijuotų narių teisinę formą ir su tuo susijusią jų veiklos ir finansinių paslaugų poreikio apimtį.

Kai kredito unijos narys pageidauja visuotiniame narių susirinkime balsuoti raštu, jam turi būti nustatytais būdais pateiktas bendrasis balsavimo biuletenis. Pagal KUI 22 straipsnio 4 dalį užpildytą bendrąjį balsavimo biuletenį turi pasirašyti kredito unijos narys arba nario įgaliotas fizinis asmuo. Jeigu užpildytą bendrąjį balsavimo biuletenį pasirašo asmuo, kuris nėra kredito unijos narys, prie užpildyto bendrojo balsavimo biuletenio turi būti pridėtas teisę balsuoti patvirtinantis dokumentas. Taigi pagal KUI kredito unijų nariai, balsuodami visuotiniame narių susirinkime, privalo pateikti kredito unijoms popierinį fiziškai pasirašytą balsavimo biuletenį arba elektroninę balsavimo biuletenio versiją, pasirašytą saugiu kvalifikuotu elektroniniu parašu, kuris prilyginamas fiziniam parašui. Nors šiuo metu elektroninis parašas yra pažangiausias pasirašymo būdas, dėl kredito unijoms taikomo teritorinio principo ir technologinio raštingumo stokos kredito unijų klientai, gyvenantys regionuose, elektroninį parašą naudoja vangiai, todėl vienintelis leidžiamas balsavimo visuotiniame narių susirinkime būdas – fizinis pasirašymas ir popierinio balsavimo biuletenio pristatymas ar siuntimas į kredito unijas. Dėl šios priežasties dalis kredito unijų narių apskritai nebalsuoja visuotiniame narių susirinkime.

KUI 23 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad kredito unijos stebėtojų tarybos narys gali atsistatydinti iš pareigų kadencijai nesibaigus, apie tai raštu įspėjęs stebėtojų tarybą ne vėliau kaip prieš 14 dienų. Analogiškai pagal KUI 25 straipsnio 2 dalį kredito unijos valdybos pirmininkas ar valdybos narys, o pagal KUI 30 straipsnio 1 dalį – paskolų komiteto pirmininkas ar narys gali atsistatydinti iš pareigų kadencijai nepasibaigus, apie tai raštu įspėjęs atitinkamai valdybą ar paskolų komitetą ne vėliau kaip prieš 14 dienų. Atkreiptinas dėmesys, kad pagal KUI 18 straipsnio 2 dalies 3 punktą kredito unijos valdybos, stebėtojų tarybos, paskolų komiteto narius renka kredito unijos visuotinis narių susirinkimas. KUI 21 straipsnyje nustatyti kredito unijos visuotinio narių susirinkimo šaukimo terminai ir tvarka. Pagal šio straipsnio 2 ir 3 dalis neeilinis visuotinis narių susirinkimas turi įvykti ne vėliau kaip per 30 dienų nuo paraiškos gavimo dienos, tačiau ne anksčiau kaip praėjus 20 dienų nuo kredito unijos narių informavimo apie susirinkimo sušaukimą dienos šio straipsnio 1 dalyje nustatytais būdais. Pakartotinis kredito unijos visuotinis narių susirinkimas turi būti sušauktas ne vėliau kaip per 10 dienų nuo neįvykusio susirinkimo dienos. Atsižvelgiant į aptariamų organų skyrimo tvarką ir terminus akivaizdu, kad esamas kredito unijos organų narių atsistatydinimo įspėjimo 14 dienų terminas yra per trumpas, nes jau vien neeilinio visuotinio narių susirinkimo ir pakartotinio visuotinio narių susirinkimo, kurie reikalingi asmeniui paskirti į atitinkamo organo narius, organizavimas gali užtrukti iki 40 dienų. Papildomai pažymėtina, kad mažųjų kredito unijų praktikoje atsiranda problemų dėl jų organų darbo organizavimo. Atsistatydinus vienam atitinkamo organo nariui kredito unijoje gali sustoti sprendimų priėmimas laiku, nes likus, pavyzdžiui, 2 iš 3 valdybos narių balsai gali pasiskirstyti po lygiai (atsistatydinus valdybos pirmininkui), taip pat valdybos posėdžiai gali neįvykti vienam valdybos nariui neatvykus į valdybos posėdį dėl ligos, komandiruotės ar pan. Ilgesnis įspėjimo dėl atsistatydinimo terminas

suteiktų kredito unijai daugiau laiko pasirengti naujo kandidato į kredito unijos organo narius paieškai, skyrimui ir šis terminas prisidėtų prie kredito unijos veiksmingo vidaus valdymo užtikrinimo.

KUĮ 45 straipsnio 2 dalyje nustatyta, kad jeigu kredito unijų skolinimo laikas viršija 5 metus, toks skolinimas turi būti užtikrintas bent viena iš šioje dalyje nurodytų prievolių įvykdymo užtikrinimo priemonių. Pažymėtina, kad tiesioginiams konkurentams – bankams, vartojimo kredito davėjams – analogiški reikalavimai klientui išduodamai paskolai, kurios terminas viršija 5 metus, netaikomi. Atkreiptinas dėmesys, kad, vadovaujantis 2013 m. birželio 26 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 575/2013 dėl pradžios reikalavimų kredito įstaigoms ir investicinėms įmonėms ir kuriuo iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 648/2012 (toliau – Reglamentas (ES) Nr. 575/2013) 4 straipsnio 1 dalies 1 punktu, kredito unijos laikomos kredito įstaigomis, kurioms, kaip ir kitoms Lietuvos Respublikoje veikiančioms kredito įstaigoms, įskaitant bankus ar užsienio bankų filialus, taikomi Atsakingojo skolinimo nuostatai, patvirtinti Lietuvos banko valdybos 2011 m. rugsėjo 1 d. nutarimu Nr. 03-144 „Dėl Atsakingojo skolinimo nuostatų“, ir Vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo nuostatai, patvirtinti Lietuvos banko valdybos 2013 m. kovo 19 d. nutarimu Nr. 03-62 „Dėl Vartojimo kredito gavėjų kreditingumo vertinimo ir atsakingojo skolinimo nuostatų patvirtinimo“ (toliau kartu – Atsakingojo skolinimo nuostatai). Vadovaudamosi Atsakingojo skolinimo nuostatais, kredito įstaigos, įskaitant kredito unijas, teikdamos finansines paslaugas (vartojimo, būsto, verslo pradžios kreditus), atlieka potencialaus kliento kreditingumo vertinimą, kuris apima potencialaus kredito gavėjo gebėjimą grąžinti kreditą ir sumokėti visas su juo susijusias įmokas, teikiant būsto paskolas, – papildomai atliekamas ir įkeičiamo turto vertinimas. Kitaip tariant, kredito unijos, kaip ir kitos analogiškas paslaugas teikiančios finansų įstaigos, atlieka išsamias kliento kreditingumo vertinimo procedūras. Be to, kredito unijų veiklai taikomi Kredito unijų vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatų, patvirtintų Lietuvos banko valdybos 2014 m. vasario 6 d. nutarimu Nr. 03-25 „Dėl Kredito unijų vidaus kontrolės ir rizikos vertinimo (valdymo) organizavimo nuostatų patvirtinimo“, III skyriaus antrajame skirsnyje „Paskolų išdavimas ir paskolų rizikos vertinimas“ nustatyti kredito rizikos vertinimo sistemai taikomi reikalavimai, pavyzdžiui, dėl kredito gavėjo veiklos vertinimo, prognozuojamų pajamų, juridinių asmenų atžvilgiu – dėl kredito gavėjo padėties rinkoje, ekonominės situacijos ir t. t. Kiekviena kredito unija papildomai yra įdiegusi ir vidaus kontrolės sistemas, kurios maksimaliai riboja kredito išdavimą aukštos rizikos klientams (turintiems žemą kredito reitingą). Taip pat stiprėja centrinių kredito unijų vykdoma kredito unijų priežiūra, kuria užtikrinama kredito unijų narių ir pačių kredito unijų finansinė atsakomybė ir vidinė kontrolė. Be to, paskolos privalo būti patvirtintos kredito unijos valdybos arba paskolų komiteto posėdžiuose. Tokiu būdu kredito unijos ne tik užtikrina rinkoje privalomus Atsakingojo skolinimo nuostatų reikalavimus, bet ir taiko papildomas apsaugos priemones, taip mažindamos turimo paskolų portfelio rizikingumą.

Lietuvos Respublikos centrinių kredito unijų įstatymo (toliau – CKUĮ) 4 straipsnio 2 dalyje nustatytas baigtinis sąrašas subjektų, kuriems centrinė kredito unija gali teikti finansines paslaugas: savo nariams, kredito unijų centrinių kredito unijos narių nariams, Lietuvos Respublikoje įsteigtoms kredito unijų asociacijoms, kitoms Lietuvos Respublikoje įsteigtoms finansų įstaigoms. CKUĮ 4 straipsnio 4 dalyje papildomai leidžiama indėlius ir kitas grąžintinas lėšas priimti ir iš kitų minėtoje dalyje nustatytų subjektų, tačiau tų subjektų ratas yra labai nedidelis. Nors centrinėms unijoms, vadovaujantis CKUĮ, Lietuvos Respublikos bankų įstatymu ir Reglamentu (ES) Nr. 575/2013, taikoma dauguma analogiškų reikalavimų kaip ir bankams, finansinių paslaugų teikimo galimybė joms neproporcingai apribojama, o nepagrįstas konkurencinis pranašumas suteikiamas bankams ir kitoms finansų įstaigoms.

BĮ projektas

Lietuvos Respublikos bankų įstatyme nustatoma, kad bankams leidžiama tvarkyti duomenis tik apie vadovų ir pagrindines funkcijas atliekančių asmenų teistumą. Ši teisė, įtvirtinta bankų

veiklą reglamentuojančiuose teisės aktuose, tiesiogiai susijusi su teisinės pareigos įvertinti tam tikrų asmenų reputaciją įgyvendinimu, o šis vertinimas negalimas be duomenų apie teistumą tvarkymo. Bankų įstatyme nenustatytas neprikaištingos reputacijos reikalavimo taikymas kitiems banko darbuotojams negu banko vadovai ir pagrindines funkcijas atliekantys asmenys. Šiuo metu galiojantis teisinis reglamentavimas, kai leidžiama tvarkyti duomenis tik apie vadovų ir pagrindines funkcijas atliekančių asmenų teistumą, nėra pakankamas, nes bankams yra svarbi ne tik vadovų, bet ir tinkama žemesnės grandies darbuotojų reputacija. Bankai yra tiesiogiai suinteresuoti užtikrinti visų darbuotojų sąžiningumą ir užkirsti kelią veikoms, kurios galimai sukeltų didelę žalą tiek klientams, tiek bankui.

Analogiško turinio nuostatos dėl duomenų tvarkymo nustatytos ir KUI bei CKUI.

VSĮ projektas

Šiuo metu galiojančio Lietuvos Respublikos valstybės skolos įstatymo 3 straipsnio 11 dalyje nustatyta, kad Vyriausybė turi teisę teikti perskolinamas paskolas, išskyrus atvejus, kai lėšos gaunamos pagal paskolų sutartis, kuriose nustatyta kitaip. Perskolinamų paskolų sutartis su valstybės skolininkais pasirašo finansų ministras arba jo įgaliotas asmuo. Perskolinamų paskolų ir valstybės garantijų teikimo, suteiktų perskolinamų paskolų grąžinimo ir valstybės garantijų administravimo tvarką nustato Vyriausybė.

4. Kokios siūlomos naujos teisinio reguliavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Turto ir teisių perleidimas

2014 m. balandžio 16 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyvos 2014/49/ES dėl indėlių garantijų sistemų (toliau – Direktyva 2014/49/ES) 11 straipsnio 6 dalis suteikia teisę valstybėms narėms indėlių garantijų sistemų finansinius išteklius naudoti alternatyvioms nei indėlių draudimo išmokos priemonėms, kuriomis siekiama išsaugoti indėlininkų galimybes naudotis apdraustaisiais indėliais (įskaitant turto ir įsipareigojimų perleidimą ir indėlių portfelio vertės perkėlimą), finansuoti vykdant nacionalines nemokumo procedūras, su sąlyga, kad indėlių garantijų sistemos patiriamos išlaidos neviršytų kompensacijų apdraustiesiems indėlininkams gryniosios sumos atitinkamoje kredito įstaigoje. Remiantis gerąja Italijos, Nyderlandų praktika, FTĮ projekte siūloma įtvirtinti kredito įstaigos – banko ar centrinės kredito unijos (toliau – kredito įstaiga) turto ir teisių perleidimą kitai kredito įstaigai priemone, įgaliojimus ją taikyti suteikiant nacionalinei pertvarkymo institucijai (Lietuvos bankui), priežiūros institucijai nustačius, kad kredito įstaiga žlunga arba gali žlugti, ji netenkina kitų pertvarkymo priemonių taikymo sąlygų, tačiau atitinka kitas FTĮ projekte nustatytas sąlygas, įskaitant sąlygas, kad turto ir teisių perleidimas yra būtinas siekiant išvengti didelių ekonomikos sutrikimų ar sumažinti kredito įstaigos turto vertės sumažėjimą, o kredito įstaigos likvidavimas dėl bankroto vieno ar kelių šių tikslų neapsaugotų tokiu pačiu mastu, taip pat kai užtikrinama, kad nuostoliai tenka kredito įstaigos akcininkams ir kreditoriams, kurių reikalavimai tenkinami septintąja, aštuntąja ir devintąja eilėmis, yra atrinktas kredito įstaigos turto ir teisių įsigyjantis asmuo, turintis kredito įstaigos licenciją (toliau – įsigyjantis asmuo). Taip pat, remiantis mažiausių išlaidų vertinimo rezultatais, turto ir teisių perleidimas iš Indėlių draudimo fondo turi būti finansiškai naudingas Indėlių draudimo fondui.

Atkreiptinas dėmesys, kad turto ir teisių perleidimo priemonę nacionalinėje teisėje siūloma įtvirtinti, nes kai kredito įstaiga netenkina nei vieno FTĮ 40 straipsnio 1 dalyje nurodyto pertvarkymo tikslo (užtikrinti pertvarkomo subjekto ypač svarbių funkcijų tęstinumą, išvengti didelių neigiamų pasekmių finansų sistemai, apsaugoti viešąsias lėšas, apsaugoti indėlius ir įsipareigojimus investuotojams, apsaugoti klientų lėšas ir turtą) atitinkamu mastu, Bendroji pertvarkymo valdyba arba nacionalinė pertvarkymo institucija priima sprendimą netaikyti pertvarkymo veiksmų, vadovaujantis 2014 m. gegužės 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos

direktyvos 2014/59/ES, kuria nustatoma kredito įstaigų ir investicinių įmonių gaivinimo ir pertvarkymo sistema ir iš dalies keičiamos Tarybos direktyva 82/891/EEB, direktyvos 2001/24/EB, 2002/47/EB, 2004/25/EB, 2005/56/EB, 2007/36/EB, 2011/35/ES, 2012/30/ES bei 2013/36/ES ir Europos Parlamento ir Tarybos reglamentai (ES) Nr. 1093/2010 bei (ES) Nr. 648/2012, ar 2014 m. liepos 15 d. Europos Parlamento ir Tarybos reglamento (ES) Nr. 806/2014, kuriuo nustatomos kredito įstaigų ir tam tikrų investicinių įmonių pertvarkymo vienodos taisyklės ir vienoda procedūra, kiek tai susiję su bendru pertvarkymo mechanizmu ir Bendru pertvarkymo fondu, ir iš dalies keičiamas Reglamentas (ES) Nr. 1093/2010, nuostatomis, tačiau šiuo metu galiojančiuose įstatymuose numatyta alternatyva likviduoti tokią įstaigą, iškeliant jai bankroto bylą ir palaipsniui parduodant jos turtą, vis tiek gali tapti didelių ekonomikos sutrikimų priežastimi arba toks kredito įstaigos pasitraukimas iš rinkos gali lemti didesnę kredito įstaigos turto vertės sumažėjimą (nes palaipsniui parduodant bankrutavusios įstaigos turtą, administraciniai kaštai gali būti didesni, turtas paprastai parduodamas gerokai mažesne nei rinkos kaina) ir didesnę finansinę naštą Indėlių draudimo fondui nei taikant pasiūlytą turto ir teisių perleidimo priemonę. Atsižvelgiant į tai, kas išdėstyta, ir į minėtų valstybių narių patirtį, siūlomos būtent tokios turto ir teisių perleidimo priemonės taikymo sąlygos ir principai, kartu atskiriant juos nuo pertvarkymo priemonių taikymo sąlygų, kuriomis remiantis, visų pirma, bus svarstoma, ar taikyti kredito įstaigai pertvarkymą. Tik nustačius, kad kredito įstaiga netenkina pertvarkymo sąlygų, toliau bus vertinama, ar kredito įstaigai taikyti turto ir teisių perleidimo priemonę, ar ją likviduoti įprasta tvarka, iškeliant bankroto bylą.

Taikant turto ir teisių perleidimo priemonę, FTĮ projekte siūloma nustatyti, kad perleidžiamas gali būti visas turtas ar jo dalis, visos teisės (turtinės ir neturtinės) ar jų dalis, visi išpareigojimai ar jų dalis, tačiau visais atvejais turi būti perleidžiami kredito įstaigos išpareigojimai IIIDĮ nurodytiems indėlininkams, kuriems, esant draudžiamajam įvykiui, būtų mokamos indėlių draudimo išmokos, neviršijančios sumos, kurią jiems privalėtų išmokėti draudimo įmonė. Atsižvelgiant į turto ir teisių perleidimo priemonės apimtį (perleidžiamas turtas, teisės ir išpareigojimai, o ne akcijos), savaime suprantama, kad neperleidžiamos kredito įstaigos akcijos, nes kredito įstaiga savo akcininkams neturi išpareigojimo išpirkti ar kitaip atsiskaityti su akcininkais, kol ji nėra likviduojama. FTĮ projekte siūloma nustatyti, kad negali būti perleidžiami ir kredito įstaigos išpareigojimai kreditoriams, kurių reikalavimai tenkinami septintąja, aštuntąja ir devintąja eilėmis, kaip nurodyta Lietuvos Respublikos bankų įstatymo 87 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos centrinių kredito unijų įstatymo 70 straipsnyje. Taip siekiama užtikrinti, kad kredito įstaigos žlugimo nuostoliai pirmiausia tektų įstaigos akcininkams ir *kitų nuosavybės priemonių savininkams*. Tai atitinka ir taikomus FTĮ nustatytus pertvarkymo principus, ir Europos Komisijos valstybės pagalbos bankams taisyklėse¹ įtvirtintą akcininkų ir subordinuotojų kreditorių dalijimosi našta principą, pagal kurį pirmiausia nuosavu kapitalu padengiami nuostoliai, po to nuostoliai tenka mišrių kapitalo priemonių turėtojams ir subordinuotosios skolos priemonių turėtojams.

Taikant turto ir teisių perleidimą turi būti užtikrinta, kad kredito įstaiga turės pakankamai turto kredito įstaigos bankroto proceso administravimo išlaidoms apmokėti.

Siekiant įvertinti, ar kredito įstaigos turto ir teisių perleidimo finansavimas iš Indėlių draudimo fondo lėšų būtų finansiškai naudingas Indėlių draudimo fondui, FTĮ projekto nuostatomis paaiškinami mažiausių išlaidų vertinimo aspektai. Laikoma, kad turto ir teisių perleidimo finansavimas iš Indėlių draudimo fondo lėšų yra finansiškai naudingas, kai atlikto mažiausių išlaidų vertinimo rezultatai parodo, kad Indėlių draudimo fondo išlaidos dėl kredito įstaigos turto ir teisių perleidimo finansavimo yra mažesnės už grynąją indėlių draudimo išmokų kompensacijos sumą. Mažiausių išlaidų vertinimą atliktų pertvarkymo institucija, bendradarbiaudama su valstybės įmone „Indėlių ir investicijų draudimas“ ir priežiūros institucija bei konsultuodamasi su Finansų ministerija.

FTĮ projekte siūloma nustatyti, kad pertvarkymo institucijos sprendimo dėl turto ir teisių perleidimo apskundimui būtų taikomos analogiškos nuostatos, įtvirtintos galiojančiame FTĮ dėl

¹ 2013 m. liepos 30 d. Komisijos komunikatas Nr. 2013/C216/01 dėl valstybės pagalbos taisyklių taikymo nuo 2013 m. rugpjūčio 1 d. bankams skirtoms priemonėms finansų krizės sąlygomis paremti (Bankų komunikatas).

pertvarkymo institucijos priimtų sprendimų ar veiksmų (neveikimo), susijusių su pertvarkymo veiksmų taikymu. Siekiant turto ir teisių perleidimo proceso sklandumo, FTĮ projekte taip pat įtvirtinama nuostata, numatanti draudimą skųsti pagal FTĮ VIII skyrių priimtus tarpinius sprendimus ir atliktus veiksmus (neveikimą) atskirai nuo galutinio sprendimo dėl turto ir teisių perleidimo.

Siekiant suteikti reikalingą informaciją priimant sprendimą dėl kredito įstaigos turto ir teisių perleidimo taikymo, jo apimties, finansavimo poreikio, FTĮ projekte taip pat nustatomi reikalavimai dėl vertinimo kredito įstaigos turto ir teisių perleidimo tikslais, taip pat dėl galutinio vertinimo. Jeigu atliekant galutinį vertinimą būtų nustatyta didesnė kredito įstaigos grynoji turto vertė, negu buvo nustatyta atliekant preliminarų vertinimą, pertvarkymo institucija galėtų nurodyti įsigyjančiam asmeniui sumokėti atitinkamą papildomą atlygį už perduotą turtą kredito įstaigai, kurios turtas ir teisės perleidžiami, arba už nuosavybės priemonės jų savininkams. Atsižvelgiant į tai, kad kredito unijoms netaikomas FTĮ, iš esmės analogiškos nuostatos kaip FTĮ projekte dėl kredito unijų turto ir teisių perleidimo mechanizmo nustatomos KUĮ projekte, pritaikant jas kredito unijų reguliavimui, pvz., suteikiant įgaliojimus sprendimą dėl turto ir teisių perleidimo priimti priežiūros institucijai (ne pertvarkymo institucijai), taip pat nurodant, kad, prieš taikant turto ir teisių perleidimą, taip pat turi būti išnaudotos visos privataus sektoriaus priemonės arba priežiūros veiksmai, kurie per pagrįstą laikotarpį leistų išvengti kredito unijų nemokumo.

BĮ ir CKUĮ projektuose siūloma papildyti antrąją kreditorių reikalavimų eilę valstybės reikalavimais dėl pagal FTĮ suteiktos valstybės pagalbos turto ir teisių perleidimui finansuoti, siekiant užtikrinti tokių lėšų atgavimą, jeigu valstybės pagalba būtų suteikta. Taip pat minėtuose įstatymuose siūloma papildyti nustatytas išimtis, kai, atšaukus banko ar centrinės kredito unijos licenciją, bankas ar centrinė kredito unija turi teisę teikti finansines paslaugas, t. y. ir tuo atveju, kai banko ar centrinės kredito unijos turtas, teisės ir įsipareigojimai perleidžiami pagal FTĮ, kiek tai būtina, kad banko ar centrinės kredito unijos turto ir teisių įsigyjantis asmuo, turintis kredito įstaigos licenciją, galėtų tinkamai teikti su perimtu turtu, teisėmis ir įsipareigojimais susijusias finansines paslaugas. Analogiškas nuostatas siūloma nustatyti ir KUĮ projekte. BĮ projekte siūloma papildyti nuostatas, reglamentuojančias priežiūros institucijos sutikimą sudaryti sandorius, galinčius daryti įtaką sisteminei rizikai, nustatant galimybę, kai tokie sandoriai sudaromi FTĮ nustatytais pertvarkymo ar turto ir teisių perleidimo tikslais, nukrypti nuo tam tikrų reikalavimų sutikimui gauti, jei pateiktos informacijos pakanka priežiūros institucijos sprendimui dėl sutikimo priimti. Taip pat siūloma nustatyti, kad jeigu sandorį planuojama vykdyti, kai kredito įstaigos žlunga arba tampa nemokios, priežiūros institucija taip pat turi įvertinti sandorio nevykdymo galimas pasekmes Lietuvos Respublikos finansų sistemos stabilumui ir viešajam interesui.

Alternatyvus draudimo išmokų mokėjimo šaltinis

IĮIDĮ projekte siūloma nustatyti alternatyvų draudimo išmokų mokėjimo šaltinį, kurio pagrindu draudimo išmokos galėtų būti išmokamos ir per likviduojamą dėl bankroto kredito įstaigą bei pasitelkiant šios kredito įstaigos likvidų turtą. IĮIDĮ projektu siūloma IĮIDĮ įstatymą papildyti 16¹ straipsniu, kuriame išdėstytos sąlygos ir reikalavimai, kaip, koku būdu ir kada gali būti naudojamas likviduojamos dėl bankroto kredito įstaigos likvidus turtas. Pažymėtina, kad galutinį sprendimą naudoti likvidų turtą ir turto dalies dydį, vadovaudamasi IĮIDĮ 16¹ straipsnio 6 dalimi, priimtų viešosios įstaigos „Indėlių ir investicijų draudimas“ savininko teises ir pareigas įgyvendinanti institucija, t. y. Finansų ministerija.

Pasitelkiant alternatyvų draudimo išmokų mokėjimo šaltinį, draudimo išmokos išmokėjimas taptų patrauklesnis ir priimtinesnis indėlininkams, nes jei būtų nuspręsta mokėti draudimo išmokas per likviduojamą dėl bankroto kredito įstaigos infrastruktūrą, indėlininkai galėtų naudotis likviduojamos dėl bankroto kredito įstaigos informacinėmis sistemomis ir klientų aptarnavimo padaliniais. Taip pat labai svarbu pažymėti, kad toks draudimo išmokų mokėjimo modelis supaprastintų draudimo išmokų išmokėjimo procedūras, nes valstybės įmonei „Indėlių ir investicijų draudimas“ nereiktų inicijuoti draudimo išmokų mokėjimo agento atrankos, o indėlininkai

pasinaudotų ta pačia, jiems pažįstama likviduojamos dėl bankroto kredito įstaigos infrastruktūra. Paminėtina ir tai, kad mokant draudimo išmokas per likviduojamą dėl bankroto kredito įstaigą būtų išlaikomas regioninis principas, kas visiškai užtikrintų indėlininkų poreikius.

IĮIDĮ projekte nustatytas alternatyvus draudimo išmokos mokėjimo šaltinis didintų indėlių garantijų sistemos veikimo efektyvumą, nes draudimo išmokos būtų dengiamos iš likviduojamos dėl bankroto kredito įstaigos likvidaus turto ir tik tuo atveju, jei jo nepakaktų, išmokos būtų mokamos iš Indėlių draudimo fondo. Nustačius alternatyvų draudimo išmokų mokėjimo šaltinį yra tikimybė, kad valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ galėtų nedalyvauti likviduojamos dėl bankroto kredito įstaigos bankroto procese, nes kredito įstaigos likvidaus turto visiškai pakaktų indėlių draudimo išmokoms padengti. Todėl pagrįstai galima teigti, kad viešoji įstaiga „Indėlių ir investicijų draudimas“ dalyvautų likviduojamų dėl bankroto kredito įstaigų bankroto procesuose kur kas trumpesnę laiką ir administruodama šiuos procesus patirtų mažiau išlaidų. Kai indėlių draudimo išmokoms išmokėti būtų naudojamas alternatyvus draudimo išmokų mokėjimo šaltinis, būtų mažinamas Indėlių draudimo fondo skolinimosi poreikis arba jo nebūtų.

IĮIDĮ papildančiame 16¹ straipsnyje nustatomas alternatyvaus draudimo išmokos mokėjimo šaltinio panaudojimas suderintas ir su kitomis juridinių asmenų nemokumą reglamentuojančių teisės aktų nuostatomis, t. y. draudimo išmokoms išmokėti būtų galima naudoti kredito įstaigos likvidų turtą tik atskaičius kreditorių, kurių reikalavimai būtų tenkinami pirmąja eile, sumą, bazinio atlygio už bankroto proceso administravimą nemokumo administratoriui sumą ir kitas būtinas vykdyti prievoles, nurodytas Bankų įstatymo 76 straipsnio 5 dalyje, Centrinų kredito unijų įstatymo 59 straipsnyje ir Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymo 75 straipsnio 13 dalyje.

Pastebėtina, kad alternatyvus draudimo išmokų mokėjimo šaltinis naudojamas ir kitose valstybėse narėse, pavyzdžiui, Latvijos Respublikoje, todėl IĮIDĮ projekte siūloma nauja tvarka nustatyta būtent remiantis kitų šalių gerąja praktika. Taip pat paminėtina, kad alternatyvus draudimo išmokų mokėjimo šaltinis atitinka Direktyvos 2014/49/ES nuostatas ir keliamus tikslus.

Teisinės formos keitimas

Pažymėtina, kad, įvertinusi Ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos rekomendaciją – peržiūrėti valstybės valdomų įmonių teisinę formą ir valstybės įmones pertvarkyti, Lietuvos Respublikos ekonomikos ir inovacijų ministerija parengė Valstybės valdomų įmonių pertvarkos ir valdymo centralizavimo priemonių planą, kuriam 2021 m. lapkričio 10 d. buvo pritarta Vyriausybės pasitarime. Pažymėtina, kad šiame plane numatyta, kad valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ turi būti pertvarkyta į viešąją įstaigą. Todėl keičiamame IĮIDĮ nustatoma, kad šiai draudimo įmonei bus taikomas Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas.

IĮIDĮ numatoma, kad valstybės įmonė „Indėlių ir investicijų draudimas“ per 9 mėnesius bus pertvarkyta į viešąją įstaigą nestabdant jos veiklos, draudimo įmonė vykdys savo funkcijas iki įmonės pertvarkymo pabaigos ir nuo 2024 m. sausio 1 d. ji toliau veiks kaip viešoji įstaiga, atlikdama jai priskirtas funkcijas. Per nustatytą terminą bus atlikti visi pertvarkymo veiksmai, bus parengtas Vyriausybės nutarimo dėl sutikimo pertvarkyti įmonę ir įgaliojimų jai suteikimo projektas, priimti sprendimai dėl įmonei patikėjimo teise priklausančio turto perdavimo viešosios įstaigos nuosavybėn kaip įnašo formuojant viešosios įstaigos dalininkų kapitalą, parengti viešosios įstaigos įstatai, savininko teises ir pareigas įgyvendinančios institucijos patvirtinti ir įregistruoti Juridinių asmenų registre. Taip pat bus sudarytas reikiamų priimti teisės aktų sąrašas, atliktas vertinimas, ar valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ pertvarkymui nėra reikalavimo gauti kitų subjektų sutikimų ar atlikti kitas procedūras, bus parengta turto vertinimo ataskaita. Visi įmonės kreditoriai bus informuoti apie įmonės pertvarkymą, Juridinių asmenų registre registruotas pranešimas apie įmonės pertvarkymą ir atlikti pakeitimai kituose registruose. Valstybės įmonės „Indėlių ir investicijų draudimas“ darbuotojai bus informuojami apie darbo sąlygų pasikeitimą, atliekami darbo sutarčių pakeitimai, nuosavybės teise valdomas registruotinas turtas bus įregistruotas viešosios įstaigos vardu bei sprendžiami kiti organizaciniai klausimai.

Vadovaudamasi Viešojo administravimo įstatymu administracinį reglamentavimą vykdys Finansų ministerija, t. y. per nustatytą pertvarkymo terminą Finansų ministerija priims visus reikiamus su IIIDĮ įgyvendinimu susijusius teisės aktus. Draudimo įmonei pakeitus teisinę formą bus išlaikyti tie patys valdymo organai, įsigaliojus IIIDĮ, draudimo įmonės įstatuose bus nustatytos vadovo ir kolegialaus valdymo organo skyrimo ir atšaukimo tvarkos, jų funkcijos ir atsakomybės, savininko teisės ir pareigos įgyvendinančios institucijos sprendimų priėmimo tvarka ir kitos Viešųjų įstaigų įstatymo nuostatos. Viešoji įstaiga „Indėlių ir investicijų draudimas“ toliau tęs priskirtų funkcijų vykdymą, turės atlikti Viešojo administravimo įstatymo suteiktas funkcijas ir įgyvendins valstybės politiką indėlių ir įsipareigojimų investuotojams draudimo srityje, tenkins visuomenės interesus, siekdama indėlininkų ir investuotojų apsaugos, finansų sistemos stabilumo, patikimumo ir saugumo.

Kredito unijų sektoriaus veiklos teisinio reguliavimo tobulinimas

Atsižvelgiant į tai, kad finansinės nuomos (lizingo) finansinę paslaugą turi teisę teikti ne tik finansų įstaigos, bet ir visi kiti pelno siekiantys juridiniai asmenys, ir siekiant užtikrinti, kad nepagrįstai nebūtų ribojamas kredito unijų konkurencingumas, nors kredito unijos yra pasirengusios ir turi visas galimybes teikti šią paslaugą kaip ir jų konkurentai, KUI projekto 1 straipsnio 1 dalimi siūloma KUI 5 straipsnio 3 dalį papildyti 10 punktu ir nustatyti, kad kredito unijos papildomai gali teikti ir finansinės nuomos (lizingo) nelicencinę finansinę paslaugą.

Kadangi pagal šiuo metu galiojančio KUI 5 straipsnio 5 dalį kredito unijos Mokėjimų įstatymo 5 straipsnyje nustatytas mokėjimo paslaugas gali teikti visiems asmenims, o elektroninių pinigų leidimo paslaugą – tik kredito unijų nariams, nors ir vienai, ir kitai paslaugai teikti klientų sumokėtos lėšos nelaikomos indėliu, KUI projekto 1 straipsnio 2 dalyje siūloma nustatyti, kad elektroninių pinigų leidimo paslaugą kredito unija turi teisę teikti visiems asmenims. Toks pakeitimas leistų sumažinti elektroninių pinigų įstaigų konkurencinį pranašumą prieš kredito unijas.

Siekiant kredito unijoms sudaryti konkurencingą teisinę aplinką teikiant finansinio tarpininkavimo (agento), kaip tai numatoma Finansų įstaigų įstatyme, paslaugas, įgyvendinant skatinamąsias finansines priemones, kai kredito unijos skolina ne joms priklausančias lėšas ir ne savo rizika, lėšos skirstomos pagal tikslinę paskirtį, pavyzdžiui, nuo COVID-19 pandemijos nukentėjusiems subjektams ir kt., KUI projekto 1 straipsnio 2 dalimi siūloma KUI 5 straipsnio 5 dalį papildyti nuostata, kad kredito unijos finansinio tarpininkavimo (agento), kaip tai numatoma Finansų įstaigų įstatyme, paslaugas turi teisę teikti ne tik savo nariams, bet visiems asmenims.

Atsižvelgiant į tai, kad, pastaraisiais metais bankams traukiantis iš regionų, kredito unijos sulaukia prašymų skolintis tiek iš savivaldybės įmonių, tiek iš pačių savivaldybių, tiek iš akcinių bendrovių dėl neigiamo COVID-19 pandemijos poveikio veiklai, Įstatymo projekto 2 straipsnyje siūloma išplėsti kredito unijų asocijuotų narių ratą, panaikinant KUI 10 straipsnio 4 dalyje nustatytus narystės ribojimus, priklausančius nuo juridinio asmens teisinės formos, taip pat ribojimus, susijusius su įmonės dydžiu. Toks pakeitimas leistų kredito unijų paslaugomis naudotis visų tipų įmonėms, įskaitant akcines bendroves, taip pat miestų ir rajonų savivaldybėms, valstybės ir savivaldybės įmonėms ir kt.

Pagal KUI 22 straipsnio 4 dalį kredito unijos nariai, balsuodami visuotiniame narių susirinkime, privalo kredito unijoms pateikti popierinį fiziškai pasirašytą balsavimo biuletenį arba elektroninį balsavimo biuletenį, pasirašytą saugiu kvalifikuotu elektroniniu parašu. Pažymėtina, kad šiuo metu tiek kredito unijų nariai, tiek kitų finansų įstaigų, įskaitant bankus, klientai, jungdamiesi prie finansų įstaigos naudojamos elektroninės bankininkystės, gali naudotis ir kitomis elektroninėmis kliento atpažinimo priemonėmis, pavyzdžiui, prisijungimo kodais, pagal kurias klientas identifikuojamas, bei naudodamiesi elektronine bankininkyste gali atlikti įvairias operacijas. Atsižvelgiant į tai, kad kredito unijų nariai vangiai naudojami šiuo metu nustatytais bendrojo balsavimo biuletenio pasirašymo būdais ir dėl to dalis jų apskritai nebalsuoja visuotiniame narių susirinkime, siūloma KUI 22 straipsnio 4 dalį papildyti nuostata, suteikiančia teisę kredito unijų nariui, balsuojančiam visuotiniame narių susirinkime per kredito unijų naudojamą

elektroninės bankininkystės sistemą, nereikalauti teikiamo balsavimo biuletenio papildomai pasirašyti kvalifikuotu elektroniniu parašu. Tai leistų efektyviai padidinti kredito unijų narių aktyvumą ir paskatintų labiau įsitraukti į visuotiniame narių susirinkime nagrinėjamus darbotvarkės klausimus.

Atsižvelgiant į kredito unijų stebėtojų tarybos, valdybos, paskolų komiteto narių ir jų pirmininkų skyrimo tvarką, kuri aprašyta šio aiškinamojo rašto 3 punkte, akivaizdu, kad esamas 14 dienų kredito unijos minėtų organų narių atsistatydinimo įspėjimo terminas yra per trumpas. Ypač mažųjų kredito unijų, kurių valdyba ir (arba) paskolų komitetas yra sudaryti iš 3 narių, praktikoje atsiranda problemų dėl jų darbo organizavimo. Atsistatydinus vienam nariui kredito unijoje gali sustoti sprendimų priėmimas laiku. Todėl KUI projekto 4, 5 ir 6 straipsniais siūloma stebėtojų tarybos pirmininko ar jos nario, valdybos pirmininko ar valdybos nario, taip pat paskolų komiteto pirmininko ar nario atsistatydinimo įspėjimo terminą prailginti iki 30 dienų.

Atsižvelgiant į tai, kad kredito unijoms, kaip ir kitoms kredito įstaigoms, įskaitant bankus ar užsienio bankų filialus, taikomi Atsakingojo skolinimo nuostatai, be to, jos taiko papildomas apsaugos priemonės, taip mažindamos turimo paskolų portfelio rizikingumą, taip pat atsižvelgiant į tai, kad ribojimai, kai skolinimo laikas viršija 5 metus, KUI projekto 8 straipsniu siūloma panaikinti papildomus kredito unijų skolinimo apribojimus kaip perteklinius, pripažįstant KUI 45 straipsnio 2 dalį netekusia galios. Tokiu pakeitimu bus panaikinti konkurencijos iškreipimai rinkoje.

KUI projektu taip pat siūloma atsisakyti reikalavimo priežiūros institucijai vertinti kredito unijų jungimosi sisteminę riziką ir išduoti sutikimą, nes praktikoje vykusių jungimosi sandorių vertinimai nė karto neparodė galimos sisteminės rizikos ir, atsižvelgiant į kredito unijų sektoriaus dydį ir tolesnes raidos tendencijas, nėra tikėtina, kad tokia galimybė atsirastų ateityje. Be to, įgyvendinant kredito unijų reformą, nuo 2023 metų nebeliks savarankiškų kredito unijų, jos turės arba tapti bankais, arba prisijungti prie centrinių kredito unijų grupių. Pavienių kredito unijų jungimasis grupės viduje nedarytų įtakos visos grupės vaidmeniui Lietuvos kredito įstaigų sistemoje.

Siekiant užtikrinti galimybes kredito unijų sektoriui siekti efektyvesnės ir pelningesnės veiklos su kitomis finansų įstaigomis lygiomis konkurencinėmis sąlygomis, siūloma pakeisti CKUI 4 straipsnio 4 dalį ir joje praplėsti asmenų, iš kurių centrinės kredito unijos galėtų pritraukti daugiau kapitalo indėlių ir kitų grąžintinų lėšų forma, ratą. Tai leistų kredito unijoms centrinių kredito unijų narėms labiau konkuruoti rinkoje, nes pritraukus daugiau lėšų būtų galima pigiau skolinti, taip sudarant sąlygas kredito unijų sektoriui labiau konkuruoti su kitais finansų rinkos dalyviais. Be to, tai leistų centrinių kredito unijų grupėms užtikrinti geresnį likvidumo valdymą. Šis pakeitimas leistų sustiprinti kooperatinę bankininkystę Lietuvoje ir sudarytų sąlygas didesnei konkurencijai kredituojant smulkųjį ir vidutinį verslą ar kitas įmones, kurias kredituoja kredito unijos.

Duomenų apie bankų darbuotojų ir kandidatų atlikti darbo funkcijas atitiktą nepriekaištingos reputacijos reikalavimams tvarkymas

BĮ projekte siūloma nustatyti, kad bankai, užsienio bankų filialai ir atstovybės turi užtikrinti, kad banko darbuotojai yra nepriekaištingos reputacijos. BĮ projektu taip pat aiškiai apibrėžiamas ratas asmenų, kuriems turėtų būti taikomas šis reikalavimas, t. y. darbuotojams, kurių funkcijos banke susijusios su finansinių paslaugų teikimu, iš sandorių kylančios rizikos vertinimu ir (ar) valdymu, banko prievolių pinigų plovimo ir teroristų finansavimo prevencijos srityje vykdymu ir (ar) kurioms atlikti būtina prieiga prie banko klientų finansinės informacijos ir (ar) banko paslaptį sudarančios informacijos. Atsižvelgiant į tai, kad duomenys, susiję su informacija apie nepriekaištingą reputaciją, apima ir informaciją apie teistumą, BĮ projekte numatoma, kad bankas, siekdamas patikrinti banko darbuotojų nepriekaištingą reputaciją, turi teisę tvarkyti šių asmenų asmens duomenis, įskaitant duomenis apie asmens teistumą.

Analogiško turinio nuostatas dėl duomenų tvarkymo siūloma nustatyti ir KUI bei CKUI projektuose.

Dėl valstybės perskolinamų paskolų

VSĮ projekte siūloma nustatyti, kad valstybės perskolinamas paskolas galėtų teikti ne tik Vyriausybė, bet ir jos įgaliota institucija. Perskolinamos paskolos ir toliau būtų teikiamos Vyriausybės nustatyta tvarka. Atsižvelgiant į tai, kad IIIDĮ numatytų indėlių ir (ar) įsipareigojimų investuotojams draudimo išmokos turi būti išmokamos per trumpą laiką, t. y. per 10 darbo dienų nuo indėlių draudžiamąjį įvykio dienos (nuo 2024 m. sausio 1 d. – per 7 darbo dienas), minėtu pakeitimu siekiama užtikrinti, kad draudimo išmokos gavėjams būtų išmokamos laiku.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai (jeigu rengiant įstatymų projektus toks vertinimas turi būti atliktas ir jo rezultatai nepateikiami atskiru dokumentu), galimos neigiamos priimtų įstatymų pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus įstatymų projektus, neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Kokią įtaką priimti įstatymai turės kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai neturės įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai.

7. Kaip įstatymų įgyvendinimas atsilieps verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Priėmus įstatymų projektus, kredito įstaigoms susidūrus su problemomis, jos bus efektyviau sprendžiamos, mažinant finansinę naštą Indėlių draudimo fondui ir valstybės lėšų naudojimui, išlaikomas indėlininkų pasitikėjimas, išvengiant panikos, destabilizavimo ir sisteminio užkrato efekto finansų sektoriuje bei išsaugant finansinį stabilumą. Tai sumažins sisteminės krizės grėsmę ir užtikrins vartotojų, investuotojų ir verslo pasitikėjimą Lietuvos finansų sektoriumi.

Priėmus KUI, CKUI projektus būtų sukurta teisinė aplinka, kuri leistų kredito unijų sektoriui siekti efektyvesnės ir pelningesnės veiklos lygiomis konkurencinėmis sąlygomis su kitomis kredito įstaigomis, būtų išspręstos praktikoje pastebėtos problemos taikant galiojantį reglamentavimą.

8. Ar įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Įstatymų projektai neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Ar įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas, o projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos, Teisėkūros pagrindų įstatymų reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas. Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka.

11. Ar įstatymų projektai atitinka Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatas ir Europos Sąjungos dokumentus

Įstatymų projektai neprieštarauja Žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams.

12. Jeigu įstatymams įgyvendinti reikia įgyvendinamųjų teisės aktų, – kas ir kada juos turėtų priimti

Teikiamiems įstatymų projektams įgyvendinti bus priimtas Vyriausybės nutarimas dėl sutikimo pertvarkyti valstybės įmonę į viešąją įstaigą, taip pat Finansų ministerija parengs ir priims reikiamus įgyvendinamuosius teisės aktus, reglamentuojančius indėlių ir išsipareigojimų investuotojams draudimo sistemos veiklą Lietuvos Respublikoje. VSI projektui įgyvendinti Vyriausybė turės pakeisti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. birželio 4 d. nutarimą Nr. 667 „Dėl Valstybės perskolinamų paskolų ir valstybės garantijų teikimo, suteiktų perskolinamų paskolų grąžinimo ir valstybės garantijų administravimo taisyklių patvirtinimo“.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Vienas iš įstatymų projektų tikslų – siekti, kad žlugus kredito įstaigoms būtų kuo mažiau naudojamos valstybės biudžeto lėšos ir Indėlių draudimo fondo lėšos, kurių trūkumui padengti trumpuoju laikotarpiu būtų skolinama iš valstybės lėšų, tačiau galimų sutaupyti lėšų dydžiai priklausytų nuo kiekvieno konkretaus atvejo aplinkybių.

14. Įstatymų projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados
Specialistų vertinimų ir išvadų dėl įstatymų projektų negauta.

15. Reikšminiai žodžiai, kurių reikia įstatymų projektams įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną „Eurovoc“

„Turto ir teisių perleidimas“, „indėliai“, „kredito įstaiga“, „kredito unija“, „centrinė kredito unija“.

15. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai
Nėra.
